

Motion till riksdagen 2005/06:Sk401

av **Camilla Sköld Jansson m.fl. (v)**

Arbetare utan arbetstillstånd

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om särskilda insatser på bred front mot branscher där arbetare utan arbetstillstånd utnyttjas av ekonomiska brottslingar, både vid anställningar och ”förmedling” av svarta jobb.

2 Inledning

Vi har från olika håll fått information om hur arbetare utan arbetstillstånd (”papperslösa”) utnyttjas i Sverige. I olika led finns den ekonomiska brottsligheten bakom denna hantering. Dessa brottslingar vet det överläge de har och utnyttjar detta maximalt. Denna ekonomiska brottslighet smyger sig in på olika delar av samhällslivet.

Den här typen av oegentligheter skulle inte existera om det inte fanns skrupelfria arbetsgivare som efterfrågar svart arbetskraft. Dessa arbetsgivare gör sig skyldiga till brott eftersom de inte betalar in skatt eller socialavgifter på lönesumman.

Genom att anlita svart arbetskraft kan en arbetsgivare göra sig skyldig till flera olika slags brott. Främst handlar det om olika brott enligt skattebrottslagen (1971:69) och de vanligaste brotten i detta sammanhang är *skattebrott* (2 §) och *skatteredovisningsbrott* (7 §). Vidare kan en arbetsgivare göra sig skyldig till *brott mot utlänningslagen* (1989:529), bl.a. genom att ha en utlännings i sin tjänst fastän utlänningsen inte har föreskrivet arbetstillstånd (1 a §). Därutöver kan en arbetsgivare göra sig skyldig också till andra brott, t.ex. bokföringsbrott.

Fel! Okänt namn på

3 Antal fällande domar

Den senaste officiella statistik som finns tillgänglig är från år 2003. Av denna kan man bl.a. utläsa hur många personer som lagförts för ett visst brott. Man kan däremot inte utläsa om lagföringen avser att någon använt sig av svart arbetskraft. Någon sådan statistik förs inte av vare sig Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket eller Brottsförebyggande rådet. De enda statistikuppgifter som finns att tillgå är således det totala antalet personer som lagförts för ett visst brott. För att kunna ange det exakta antalet personer som dömts för t.ex. skattebrott, som avser fall där någon använt sig av svart arbetskraft, krävs en genomgång av samtliga domar för den aktuella brottstypen.

Av den officiella statistiken för år 2003 framgår bl.a. följande när det gäller brott enligt skattebrottslagen respektive utlänningslagen.

När det gäller brott mot skattebrottslagen lagfördes sammanlagt 477 personer, varav 148 för skattebrott, 175 för grovt skattebrott och 11 för skatteredovisningsbrott.

För brott mot utlänningslagen lagfördes sammanlagt 302 personer.

I den grupp av personer som lagförts för ett visst brott finns både arbetsgivare och arbetstagare. Det går emellertid inte att utläsa av den officiella statistiken om den lagförde är arbetsgivare eller arbetstagare. Av statistiken över lagförda personer framgår det inte heller om den lagförde är en s.k. småföretagare. Enligt uppgift från riksdagens utredningstjänst är andelen personer som lagförts för att ha haft svart arbetskraft mycket liten. Ser man t.ex. till skattebrottet har totalt 323 personer dömts för skattebrott eller grovt skattebrott under år 2003. Av dessa 323 personer torde endast ett fåtal ha lagförts för att ha haft svart arbetskraft. Den största gruppen utgörs således av andra former av skattebrott.

4 Straffsatserna

De olika straffsatserna för de brott som redovisats ovan är följande:

- Skattebrott (2 § skattebrottslagen); fängelse högst två år.
- Grovt skattebrott (4 § skattebrottslagen); fängelse, lägst sex månader och högst sex år.
- Skatteredovisningsbrott (7 §); böter eller fängelse i högst sex månader.
- Brott mot utlänningslagen (10 kap.1 a §); böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse högst ett år.

Det är inte acceptabelt att den som utnyttjar arbetskraft inte betalar skatt och socialavgifter för den anställda. Om det inte fanns någon efterfrågan på s.k. svart arbetskraft skulle det inte finnas någon marknad för sådan arbetskraft. Detta gäller i synnerhet flyktingar utan uppehållstillstånd och arbetstillstånd. Dessa utnyttjas hänsynslöst av skrupelfria arbetsgivare som betalar låg lön samtidigt som man hotar att polisanmäla den som klagar.

Fel! Okänt namn på

Statistiken över skattebrott visar att kontrollen på detta område har stora brister. Kontrollen måste skärpas. Det kan ske genom att taxerings- och skattherevisorerna får rätt att utföra legitimationskontroller vid revisioner för att kunna stämma av dem som vid revisionstillfället arbetar på exempelvis en restaurang mot arbetsgivarregistret. Detta kan också ske genom att polisen vid sina razzior efter utländsk arbetskraft utan uppehållstillstånd eller arbetstillstånd säkrar sådan information som behövs för att inleda en förundersökning för ett eventuellt senare åtal. Även straffsätserna för sådana brott bör ses över.

Ett exempel på hur det fungerat avtalsvägen kunde vi läsa om i Seko-magasinet:

Kollektivavtal, registreringsbevis och krav på maskiner och utrustning. Det och ett skadestånd på 200 000 kronor från Connex är följden av skandalen med svart arbetskraft i tunnelbanan förra hösten. Seko har träffat ett avtal med Connex om vilka regler som skall gälla för entreprenörer och underentreprenörer. Bakgrunden till avtalet är förra höstens avslöjande om att Connex anlitat illegala invandrare som svart arbetskraft i tunnelbanan.

Några av de punkter som finns i Sekos nya entreprenadavtal med Connex är: Främja seriöst företagande, F-skattebevis, Kollektivavtal.

Det är viktigt att agera mot den ekonomiska brottsligheten på alla plan. Utan svarta pengar in till ohederliga företag blir utrymmet mindre för att betala ut svarta pengar. Liksom kollektivavtalet som SEKO slöt är det viktigt med riktade insatser mot de branscher där svartarbete är vanligt. Några viktiga punkter är att ha speciell registrering med krav på t.ex. skattebetalningar. Likaså är tidsbegränsade F-skattebevis viktiga. Särskilda insatser måste göras mot branscher där "papperslösa" utnyttjas av ekonomiska brottslingar både vid anställningar samt "förmedling" av svarta jobb. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Skadestånd mot kränkning

När det gäller att ta fram ekonomisk brottslighet i ljuset har LO kommit med ett förslag om att straffet i utlänningslagen för den som arbetar illegalt skall avskaffas. Det blir då möjligt att utdöma ett skadestånd från arbetsgivaren som motsvarar mellanskillnaden mellan den lön arbetstagaren fått och den som är normal i branschen. Det skulle också öppna möjligheten för ett allmänt skadestånd för den kränkning som arbetstagaren blivit utsatt för.

Det är viktigt att den starkare parten, den som efterfrågar svart arbetskraft, är målet för de juridiska myndigheterna. Den som utnyttjar arbetskraft utan arbetstillstånd bör bli föremål för statens agerande liksom det fackliga.

Vänsterpartiet anser, liksom LO, att fokus i arbetet med att stoppa utnyttjandet av "papperslösa" skall ligga på arbetsgivaren och dennes ansvar. Hur detta tekniskt juridiskt skall utformas bör utredas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2005

Camilla Sköld Jansson (v)

Marie Engström (v)

Kalle Larsson (v)

Ulla Hoffmann (v)

Anders Wiklund (v)